



Судова експертиза в умовах воєнного стану

Артем Питомець

голова АО «Південно-Українська Міжнародна асоціація адвокатів», викладач кафедри кримінального процесу та криміналістики, Одеський державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України, м. Одеса, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1049-9736>, e-mail: artem_pitomets@ukr.net

Проаналізовано особливості судової експертизи в Україні під час воєнного стану, ключові виклики експертної діяльності та пріоритетні напрями досліджень. Розглянуто організаційні та правові аспекти, застосування цифрових технологій і міжнародну співпрацю.

Ключові слова: *судова експертиза; воєнний стан; криміналістика; воєнні злочини; цифрові технології; міжнародна співпраця.*

Forensic Examination Under Martial Law

Artem Pitomets

The article analyzes the peculiarities of forensic expertise in Ukraine during martial law, the key challenges of expert activities, and the priority areas of investigation. Organizational and legal aspects, the use of digital technologies, and international cooperation are also considered.

Keywords: *forensic expertise; martial law; criminology; war crimes; digital technologies; international cooperation.*

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України, що розпочалося 24 лютого 2022 року, істотно вплинуло на сферу судової експертизи. Відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022, з цієї дати в Україні запроваджено правовий режим воєнного стану, який, станом на 2025 рік, залишається чинним [1]. Це зумовило появу нових викликів для судово-експертної діяльності, зокрема різке зростання кількості експертиз, пов'язаних із воєнними злочинами, дослідженням зброї, вибухових пристроїв, руйнувань інфраструктури та ідентифікацією загиблих.

В умовах воєнного стану роль судової експертизи набуває особливого значення, оскільки саме експертні до-

слідження є ключовим інструментом документування злочинів агресії та забезпечення доказової бази для правосуддя. Повномасштабне вторгнення призвело до значного зростання кількості кримінальних проваджень, пов'язаних із воєнними злочинами, поміж яких руйнування цивільної та критичної інфраструктур, насильницькі дії проти мирного населення та застосування заборонених методів ведення війни. Значною проблемою стає обмежений або небезпечний доступ експертів до місць подій через активні бойові дії, що ускладнює своєчасне збирання доказів. Водночас, відповідно до ст. 6 Закону України «Про судову експертизу», якщо судову експертизу необхідно провести на місці події або за місцезнаходженням об'єкта



дослідження, особа або орган, які її призначили або на замовлення яких вона проводиться, повинні забезпечити судовому експертові безперешкодний доступ до об'єкта дослідження й належні умови праці [2].

Додаткову складність становить збереження речових доказів, які часто перебувають під впливом руйнівних чинників війни: вибухів, пожеж, руйнувань інфраструктури. Ці обставини змушують експертну спільноту швидко адаптувати свої методи та практики до нових умов.

За таких умов пріоритетного значення набувають певні види експертиз, зокрема криміналістичні експертизи, а саме вибухотехнічні, балістичні та трасологічні. Ці дослідження дають визначати типи боєприпасів, траєкторії пострілів і характер вибухів, що є критично важливим для відтворення перебігу подій. Судово-медичні експертизи відіграють ключову роль у визначенні ідентичності загиблих, причин смерті та тяжкості тілесних ушкоджень. Окрему увагу приділяють експертизам руйнувань цивільної та критичної інфраструктури, що дає змогу оцінити масштаб шкоди, задокументувати злочини та забезпечити доказову базу для подальших розслідувань.

Організаційні та правові аспекти діяльності експертів у воєнний час також потребують особливої уваги. Нормативно-правове регулювання має враховувати особливості роботи в зоні бойових дій та забезпечувати безпеку експертів. Взаємодія з правоохоронними органами, прокуратурою та міжнародними інституціями дає

змогу координувати дії під час збирання доказів та обміну інформацією. Водночас нестача кваліфікованих кадрів та обмежені матеріально-технічні ресурси потребують організації спеціальної підготовки та підтримки експертів, що працюють в умовах воєнного стану.

Сучасні підходи й інновації відіграють важливу роль у підвищенні ефективності судової експертизи. Застосування цифрових технологій, таких як 3D-моделювання місць подій, фотограмметрія та дистанційні експертизи, дає змогу проводити дослідження навіть за обмеженого доступу до об'єктів. Залучення міжнародного досвіду та співпраця з іноземними експертними установами сприяє підвищенню якості висновків експертів та інтеграції методик, адаптованих до умов воєнного часу.

За даними Національної поліції України, з початку повномасштабного вторгнення росії в Україну слідчі Національної поліції України розпочали 172 691 кримінальне провадження за фактами вчинення на території України злочинів військовослужбовцями збройних сил російської федерації та їхніми посібниками [3].

З-поміж них: 155 936 — за ст. 438 Кримінального кодексу України (далі — *КК України*) [4] («Воєнні злочини»); 9 368 — за ст. 110 КК України («Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України»); 4 577 — за ст. 111-1 КК України («Колабораційна діяльність»); 414 — за ст. 111 КК України («Державна зрада») та ін.

Ця статистика підтверджує, що судова експертиза в умовах воєнно-



го стану стикається із надзвичайно великим обсягом роботи та різноманітністю завдань. Значна кількість проваджень, відкритих за ст. 438 КК України, потребує пріоритетного розвитку спеціалізованих напрямів експертної діяльності, таких як балістичні, вибухотехнічні та трасологічні дослідження. Водночас справи, пов'язані з посяганням на територіальну цілісність, колабораційною діяльністю та державною зрадою, висувують додаткові вимоги до документування та аналізування доказів, включно з перевіркою документів, електронних даних та ідентифікацією осіб.

Отже, судова експертиза в умовах воєнного стану є ключовим елементом системи доказування, що забезпечує документування воєнних злочинів, відновлення справедливості та захист прав громадян. Велика кількість кримінальних проваджень потребує розвитку спеціалізованих напрямів експертної діяльності, поєднання традиційних методів із сучасними цифровими технологіями та ефективної координації з право-

охоронними органами. Підтримка держави, міжнародна співпраця та постійне вдосконалення методик залишаються ключовими чинниками для ефективної роботи експертів в умовах воєнного стану.

Перелік джерел посилання

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022 (зі змін. та допов.). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 17.09.2025).
2. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#n35> (дата звернення: 18.09.2025).
3. Злочини, вчинені військовими РФ під час повномасштабного вторгнення в Україну (станом на 16.09.2025) / Головне управління Національної поліції в Чернівецькій області : офіц. вебпортал. URL: <https://cv.npu.gov.ua/news/zlochyny-vchyneni-viiskovymy-rf-pid-chas-povnomasshtabnoho-vtorhnennia-v-ukrainu-standom-na-16092025> (дата звернення: 19.09.2025).
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 19.09.2025).